

Træk af en Husmoders Virksomhed i tidligere Tid

*Stil skrevet af Anna Jørgensen,
elev på Statens Forskoleseminarium i Vejle 1893–94*

Da gårdmandsdatteren Anna Jørgensen gik på Forskoleseminariet i Vejle i 1893, fik hun og hendes kammerater som stileemne: »Træk af en Husmoders Virksomhed i tidligere Tid«. Så fik hun, der var født og opvokset på Nørregård i Østerhoved i Givskud sogn, den gode ide at gå ind til nabokonen Karoline Jepsen for at spørge hende ud.

Folk og Kultur fik stilehæftet til låns af Anna Jørgensens datter, fru Else Skern i Brønshøj. Vi fandt, at der her var tale om en levende genfortalt skildring, og at det var et friskt initiativ, den da 22-årige Anna Jørgensen havde taget ved at opsøge sin viden, ikke ad boglig vej, men ved at gå til den gamle Karoline Jepsen.

Redaktionen.

Østerhoved, den 2. August 1893.

I Eftermiddags var jeg ude at aflægge en lille Visit hos vor gamle Nabokone Jens Jepsens Enke Karoline. Hun sad og kardedede med Rokken foran sig, hvorpaa hun spandt »Tøjerne«, eftersom hun fik dem kardedet. Hun blev rød ved min Indtræden, hun anede nok Anledningen til mit Besøg, da Moder havde sagt hende, at jeg kom vist for at faa noget at vide om »gamle Dage«.

Efter at jeg havde faaet en Kop (rigtig god) Kaffe med et Stykke brunt Sukker til, og vi havde siddet og talt lidt sammen om løst og fast, saa bad jeg hende fortælle mig lidt om, hvorledes hun havde maattet arbejde for Udkommet, siden hun blev Kone. – »Ja, da maatte jeg bestille noget andet end Konerne nu til »Dags«, svarede hun; »en Sommer passede jeg 100.000 Tørv for en Mand og 25.000 for en anden; jeg maatte selv baade lægge dem paa Plads, rejse dem og sætte dem i Stak. Samme Sommer spredte jeg 900

Eleverne på Vejle Forskoleseminarium 1894. Anna Jørgensen er nummer fire fra venstre i næstbageste række. (Foto i Vejle Kommunes Byhistoriske Arkiv).

Læs Mergel, hvoraf jeg selv havde kørt en Del ud. Jeg har heller ikke sjælden staaet i en Mergelgrav og gravet Mergel og gjort mit Arbejde ved Siden af haandfaste og kraftige Mænd. Jeg havde det tit drøjt, men jeg havde kun Valget imellem at sulte og slide for Brødet. Det var i Aaret 1847, jeg blev gift; Aaret efter skulde min Mand med i Krigen, og jeg maatte jo saa se at sørge for Udkommet. Vi havde et lille Sted, hvor der kunde holdes en Ko, men der kunde jeg jo ikke faa Føden, jeg maatte ud blandt Folk for at tjene noget. Jeg gik da ud at vaske for Folk, og det var især henimod Foraaret, at man holdt rigtig Stovvask. I Marts 1848 var jeg næsten altid ude for at vaske, saaledes vaskede jeg 3 Dage i Træk hos Tavlovs i Farre By, og jeg, tilligemed Pigerne, fik kun én Times Søvn hver Nat, vi skulde blive oppe og fyre under Tøjet. Nogle Dage efter fødte jeg min ældste Søn. – En Tid efter døde vor eneste Ko, det var et haardt Slag for mig. Dagen efter kommer jeg saa til Skærhoved, hvor jeg tit kom for at gøre Arbejde, og Jomfruen siger da straks til mig: »Jeg synes, Line ser saa sørgmodig ud, hvad er der gaaet hende imod?« »Ja, jeg maa nok være bedrøvet«, svarede jeg, »Jeg har mistet min eneste Ko«. Hun gaar da straks ind og fortæller det til Herren, og da det blev bekendt, saa var der nok af Gaardens Folk, der

vilde hjælpe mig. – Der var en Snedker, han gav mig 2 Mark, og han havde fire Svende, de gav mig hver 1 Mark. Pigerne skillingede ogsaa sammen og gav mig en Skærv, og Herren var da ikke den, der gav den mindste Skærv. – Jeg fik saa mange Penge, saa jeg kunde købe en Kvie, saa kunde jeg da have Haab om snart at faa Mælk i Huset igen. – Ja Folk vare gode ved mig. – Jeg fik Lov at malke Faarene paa Skærhoved, naar jeg vilde have Ulejlighed dermed, og det var nok Umagen værd, skønt der var langt op i Marken til dem, jeg kunde have en 3–4 Potter Mælk af dem om Dagen. Det var slet ikke noget let Arbejde selv at malke dem, men naar jeg holdt mit Knæ for Brystet af Faaret og venstre Arm over Ryggen paa det, saa kunde jeg dog nok holde det, mens jeg malkede med højre Haand, skønt det var store og stærke Faar.

Tiden gik, og min Mand kom hjem, men der kunde jo ikke være Tale om, at vi kunde faa Føden paa den lille Ejendom, saa han tog derfor en Plads som Avlskarl en Mils Vej fra vort Sted. – Man skulde jo mene, at han kunde have faaet noget tilovers af sin Løn til Kone og Børn, men han var snavs, han drak og kunde daarlig faa Pengene til at slaa til til sig selv. – Jeg maatte jo derfor blive ved at hænge i for Føden og var næsten altid ude. – Da Børnene var helt smaa, maatte jeg jo saa sende dem hen til en gammel Kone, der skulde se lidt efter dem, mens jeg var paa Arbejde, og jeg løb saa hjem om Middagen for at give den mindste Bryst og de andre Mad. – De maatte tidlig vænnes til at skøtte sig selv, de smaa Væsner, og min ældste Dreng var stolt af at kunde faa Lov til at gøre rent, naar Mor var ude. – Naar han saa var færdig med at feje og strø Sand, saa satte han sig ganske rolig ned paa en Stol og betragtede sit Værk, som om han vilde sige: Nu skal jeg være en pæn Dreng og ikke træde Sandet ned, til Mor kommer hjem til Middag. Han var ogsaa en god Dreng ved sin lille Søster, den yngste af Børnene, men hvorledes forstaar en lille Fyr paa 4–5 Aar at passe Børn? Den lille Pige blev da ogsaa en Krøbling for hele Livet, fordi hun manglede det nødvendige Tilsyn. En Dag – det var før hun kom til at gaa ene – var hun trillet ned af Havegærdet, og hun fik da Hoftens af Led, hvorfor hun maatte gaa ved Krykke til sin Død.

Da dine Bedsteforældre kom til Østerhoved, kom jeg til at gaa meget hos dem om Sommeren. Din Bedstemoder passede altid selv Huset (og Maden), men hun holdt ikke saa meget af at gaa i Marken, hvad hun slet ikke havde været vant til. Hun havde i sin Pigetid haft sin Tid optaget med indvendigt Arbejde, og naar hun havde nogen Tid tilovers, saa kniplede hun, hvorved hun fortjente sig nogle Lommepege, da hun nok kunde faa Afsætning til sine Arbejder. Da hun blev Kone, var der jo ikke stor Tid til sligt, for skønt de kun havde en 5–6 Kør, saa var der altid nok at gøre i Huset med at holde Værelserne i Orden, lave Mad, kærne og lave Ost, brygge og bage, og

naar der blev nogen Tid tilovers til Haandgøring, saa var der jo Arbejde nok med at karde og spinde til Tøj og til Strømper. Dog i Høstens Tid var din Bedstemoder da heller ikke bange for at flytte Kør og trække dem ud og ind, og Hestene passede hun da ogsaa; dem var hun især omhyggelig for, »for de har det saa strængt, de stakkels Heste«, sagde hun tit. – Din Bedstemoder var meget god imod mig; Jørgensen gav kun en lille Dagløn, det højeste man kunde faa om Dagen i disse Tider var 1 Mark og 4 Skilling, »men jeg skal nok hjælpe med hvad jeg kan«, sagde hans Kone, og han saa da heller ikke skævt til, at jeg hver Middag gik med en god Portion af den tiloversblevne Mad til mine smaa derhjemme. – Jeg kunde ogsaa nok holde mig vedlige med Brændsel ved at sanke Pinde i Skoven, som hører til din Faders Gaard: den Gang var der jo ogsaa meget mere Krat og Ris, end der er nu. Om Efteraaret gik jeg ud at slagte. Jeg kunde nok faa noget at bestille dermed, da man næppe betroede nogen anden der paa Egnen end mig til det Stykke Arbejde. Det var ikke faa Steder, at jeg slagtede 10 Faar paa én dag, og det var jo ikke alene endt med at tage Livet af dem og flaa dem, jeg maatte ogsaa hjælpe til med at tage Indvoldene ud og rense dem, hakke Kød og lave Pølser. – Jeg blev da heller ikke saa daarlig lønnet derfor, det var ikke saa sjælden, jeg efter en saadan Dags Arbejde fik et Faarlaar og et Stykke Side og Ryg med hjem, idet jeg maatte give Løfte om at komme og hjælpe til med at salte Kødet og koge Lage dertil. –

Om Vinteren havde jeg en lille Hviletid, en Maanedstid før og efter Jul, og jeg kunde jo ogsaa nok trænge til at have den Tid til min egen Raadighed for at lave mit eget og Børnenes Tøj. – Det var da ikke saa sjælden, jeg gik til Vejle, ofte med en Skæppe Kornes Vægt paa Ryggen, men det gjorde mig ikke noget. – Jeg skulde saa altid ind at besøge Amtmandens, mit gamle Herskab, og de vare altid gode og venlige imod mig, de vidste saamænd ikke, alt det gode, de vilde gøre mig. – Jeg havde jo ogsaa været hos dem i adskillige Aar, og da jeg saa kom derfra, saa skaffede de mig en Plads paa en stor Gaard, hvor de kendte Bestyreren; der blev jeg Husbestyrerinde og var der i flere Aar. Du ser altsaa nok, at jeg har kendt bedre Dage end disse, jeg før fortalte dig om, dog var jeg heller ikke bange for at tage fat den gang, jeg undsaa mig f.Eks. ikke for at gaa med Pigerne ud at malke, skønt Herskabet vilde have syntes underligt om det, hvis det var kommen og havde set mig i Malkedragt. Noget andet var det jo ogsaa, naar der var Selskab paa Gaarden, hvad der jo ikke var saa sjælden, saa maatte jeg jo være i Stadsen. –

Jeg fik det Gudskelov godt i min Alderdom igen, da min første Mand var død, og jeg blev gift med Jens Jepsen. – Han var god imod mig, og vi havde vort jævne Udkomme; nogle af de bedste Minder fra den Tid er, naar vi om Aftenen sad ved Tællepraasen, og han læste højt for mig af Ingemans

Romaner, mens jeg kardedde og spandt. – Jeg er saamænd tosset nok endnu til at sidde oppe til Kl. 1–2 om Natten, naar jeg kan faa fat i en god Bog. – Saa gaar Tiden saa hurtig for mig, og det er jo da ogsaa en behagelig Adspredelse; man kan da altid blive lidt klogere ved at læse saadan et og andet, hvad man kan faa fat paa«. –

Imidlertid var det næsten blevet Aften, og idet jeg pakkede Sytøjet sammen, takkede jeg for hendes livlige Underholdning og lod en Bemærkning falde om, at det vist ikke var for tidlig at komme hjem. Og idet jeg tog Afsked med hende, takkede hun, fordi jeg vilde besøge hende, og tog det Løfte af mig, at jeg maatte komme indenfor hos hende igen, naar jeg atter kom til Østerhoved.

Summary

Aspects of a Housewife's Activities in Former Days

When Anna Jørgensen, the daughter of a farmer, was studying at a training school for infant school teachers in 1893, she and her fellow students were given the essay topic »Aspects of a housewife's activities in former days«. She, who was born and bred on a farm in Jutland, then hit on the good idea of visiting her neighbour, Karoline Jepsen, in order to ask her questions. *Folk og Kultur* borrowed the exercise book from Else Skern, Anna Jørgensen's daughter. We thought it was a vividly reproduced account and found that the twenty-two-year-old Anna Jørgensen had taken a fresh initiative in visiting the old Karoline Jepsen.